

Nieważność czy bezskuteczność zawieszona, jakie są skutki naruszenia zasady reprezentacji łącznej w spółkach kapitałowych?

Paweł Karkowski, Weronika Stefaniuk

Wstęp

Problematyka skutków naruszenia zasady reprezentacji łącznej w spółkach kapitałowych budzi wiele kontrowersji¹⁴¹. Zarówno doktryna, jak i linia orzecznicza Sądu Najwyższego oraz Sądów Powszechnych jest mocno podzielona w tym temacie. Natomiast skutki dla przedsiębiorców takiej „niespójności” prawnej są bardzo znaczące. W jednym bowiem przypadku spółka jest związana swoim oświadczeniem woli (w przypadku bezskuteczności zawieszonej), natomiast w drugim przypadku spółka jest wolna od wszelkich zobowiązań oraz nie jest do niczego uprawniona (w przypadku nieważności czynności prawnej). W profesjonalnym obrocie gospodarczym, gdzie wszystkie transakcje dokonywane są bardzo szybko ma to ogromne znaczenie. Stąd tak istotne jest omówienie tego problemu i szukanie takiego rozwiązania, które pozwoli nie tylko ułatwić obrót gospodarczy, ale przede wszystkim wpłynie na jego pewność i jednolitość.

1. Reprezentacja spółek kapitałowych

Spółka kapitałowa jako osoba prawna i uczestnik obrotu gospodarczego musi mieć możliwość działania w stosunkach zewnętrznych czyli mieć możliwość dokonywania czynności prawnych z innymi uczestnikami obrotu gospodarczego - osobami fizycznymi, osobami prawnymi i jednostkami określonym w art. 33(1) k.c. Rzeczą oczywistą jest, że za spółkę musi w tym wypadku działać jakaś osoba fizyczna np. członek zarządu. W związku z tym pojawia się problem jak ustalić kiedy czynności dokonuje osoba fizyczna we własnym imieniu, a kiedy w imieniu spółki. Za sprawą art 38 i 39 k.c. w prawie polskim obowiązuje tzw. teoria organów. Na gruncie tej teorii członkowie zarządu działają jako organ, czyli odrębny byt, a nie jako przedstawiciel spółki. Według M. Pazdana członkowie organów dokonują czynności prawnej jako osoba prawna, gdy: (1) są oni członkami organów tej osoby, (2) działają jako członkowie tych organów w sposób wyraźny bądź dorozumiany, (3) działają w granicach swoich kompetencji oraz (4) działają z uwzględnieniem właściwych procedur¹⁴².

Problematyka reprezentacji spółek kapitałowych przez co „należy rozumieć dokonywanie czynności prawnych w stosunkach zewnętrznych”¹⁴³ jest uregulowana w dwóch analogicznych przepisach k.s.h. art. 204 dla spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz art. 372 dla spółki akcyjnej. Stanowią one, że każdy członek zarządu ma prawo do reprezentowania spółki, czyli do podejmowania wszystkich czynności sądowych i pozasądowych spółki i prawa tego nie da się ograniczyć wobec osób trzecich. Stąd ewentualne ograniczenia mają charakter jedynie wewnętrzny chyba, że wynikają bezpośrednio z ustawy np. wymóg uzyskania zgody innego organu do podjęcia określonej czynności prawnej zawarty w art. 17 k.s.h. Sposób reprezentacji spółek kapitałowych, tak jak to miało miejsce z ujęciem reprezentacji, jest określony w dwóch artykułach: 205 k.s.h. oraz 373 k.s.h., które stanowią, że przy zarządzie wieloosobowym do składania skutecznych oświadczeń woli w imieniu spółki wymagane jest działanie dwóch członków zarządu lub jednego członka zarządu wraz z prokurentem (co jest w doktrynie określane jako reprezentacja łączna czynna)

¹⁴¹ W dalszej części artykułu będziemy posługiwać się skróconym określeniem „naruszenie reprezentacji łącznej w spółkach kapitałowych”

¹⁴² Pazdan M., Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej, Pr. Nauk. UŚI., Pr. Praw. - T. 1, Katowice 1969, s. 206 wskazane w: Borkowski M., Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2009, rozdział 1.1, wydanie internetowe: www.lex.adm.uj.edu.pl

¹⁴³ Weiss I., Szumański A. w: Pyziół W., Szumański A., Weiss I., Prawo spółek, Warszawa 2014, s. 487

chyba, że umowa spółki lub statut stanowią inaczej. Przepisy te nie stanowią o wyłączności kompetencji zarządu w tej dziedzinie, ale o generalnej kompetencji, bowiem w k.s.h istnieje kilka wyjątków kiedy ta kompetencja jest przyznana innemu podmiotowi (np. art. 379 par. 1, który taką kompetencję przyznaje Radzie Nadzorczej).

2. Naruszenie zasady reprezentacji łącznej

Na tle tak skonstruowanej reprezentacji czynnej rodzi się wiele pytań i problemów natury praktycznej. Ważną kwestią jest czy oświadczenia woli członków zarządu muszą zostać złożone jednocześnie? Jeśli by tak było to zawsze dwie osoby reprezentujące spółkę musiałyby podpisywać ten sam dokument w tym samym czasie (bądź ustnie składać oświadczenie woli w tym samym miejscu i czasie). Stanowiłoby to ogromną uciążliwość, zwłaszcza biorąc pod uwagę obecne realia w których spółki powinny operować szybko i efektywnie. W tej sprawie wypowiedział się Sąd Najwyższy stanowiąc, że do składania oświadczeń woli przez członków zarządu jako organ spółki nie jest wymagana ich jednoczesność. Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli „z uwagi na przedmiot takich oświadczeń (indywidualizację czynności prawnej) i okoliczności składania tych oświadczeń, nie istnieją wątpliwości co do tego, że w danym wypadku chodzi o wspomniane współdziałanie”¹⁴⁴ to oświadczenia członków zarządu nie muszą zostać złożone jednocześnie. W takim wypadku „czynność prawna spółki jest wprawdzie ważna, ale pozostaje bezskuteczna do czasu złożenia oświadczenia woli przez drugiego członka zarządu”¹⁴⁵. Jedyny przypadek kiedy zachodzi wymóg jednoczesności składania oświadczeń woli przez członków zarządu występuje wtedy, gdy czynność prawna jest dokonywana w formie aktu notarialnego.¹⁴⁶ Mówimy tutaj o analogicznym zastosowaniu art. 103 k.c. w przypadku, gdy nie zachodzą wątpliwości co do umocowania członków zarządu podejmujących czynności oraz tego, że dokonują jednej czynności prawnej. Wyrok ten jest kontrowersyjny, aczkolwiek jego stosowanie znacznie ułatwia obrót gospodarczy.

Zasadnicze rozbieżności interpretacyjne powstają jednak w momencie naruszenia reprezentacji łącznej, czyli podjęcia czynności prawnej przez osoby w razie braku umocowania. Kwestią sporną jest czy w takich przypadkach można stosować art. 103 k.c. per analogiam czy należy stosować art. 39 k.c. w zw. z art. 38 k.c. Skutki stosowania powyższych artykułów są zgoła odmienne. Art. 103 k.c. wprowadza sankcję bezskuteczności zawieszony czynności prawnej i osoby umocowane do dokonywania czynności prawnych w imieniu spółki mogą zastępczo potwierdzić tą czynność prawną. Natomiast z art. 39 k.c. w zw. z art. 38 k.c. wnioskuję się, że czynność prawna podjęta przez osoby w razie braku umocowania jest bezwzględnie nieważna¹⁴⁷. Dodatkowo z orzecznictwa Sądu Najwyższego można wywnioskować dwie różne podstawy sankcji nieważności takich czynności prawnych, gdyż upatrywane jest jej źródło poza wskazanymi wyżej przepisami również w art. 58 k.c.¹⁴⁸

Do naruszenia reprezentacji łącznej dojdzie natomiast zasadniczo w dwóch przypadkach, gdy: (1) działa mniejsza liczba członków zarządu, niż wymagana przez ustawę bądź statut, albo (2) działa wprawdzie wystarczająca liczba osób, ale przynajmniej jeden z nich nie jest uprawniony do reprezentacji spółki. Może dojść do tego m.in. wtedy kiedy „mandat niektórych członków zarządu wygasł, a w konsekwencji utracili oni prawo do reprezentowania spółki”¹⁴⁹.

W doktrynie podnoszony jest jeszcze problem tzw. „nie członka” organu spółki kapitałowej tzn. takiej osoby, która nie spełnia wymogów z art. 18 k.s.h., albo takiej, która nie ma w ogóle ze spółką nic wspólnego. W doktrynie podnoszony jest pogląd, że czynność prawna dokonana przez taką osobę jest nieistniejąca¹⁵⁰. Naszym zdaniem nie powinniśmy rozróżniać powodów dla których

¹⁴⁴ Wyrok SN z 29.11.2006 r. (II CSK 233/06, Legalis), podobnie Wyrok SN z 26.08.2009 r. (I CSK 32/09, Legalis)

¹⁴⁵ Weiss I., Szumański A. w: Pyziół W., Szumański A., Weiss I., Prawo spółek, Warszawa 2014, s. 492

¹⁴⁶ Kidyba A., Prawo handlowe, Warszawa 2010, s. 118

¹⁴⁷ m.in. Wyrok SN z 12.12.1996 r. (I CKN 22/96, Legalis)

¹⁴⁸ m.in. Uchwała SN z 6.03.1991 r. (III CZP 8/91, Legalis)

¹⁴⁹ Szczurowski T., Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego, Warszawa 2012, s. 123

¹⁵⁰ Ibidem, s. 139 -140

dochodzi do naruszenia reprezentacji łącznej. Naruszenia ma miejsce wtedy, kiedy osoba dokonująca czynności prawnej w imieniu spółki nie jest umocowana, bądź przekroczy zakres swojego umocowania. Ponadto uważamy, że nieistnienie czynności prawnej jest jedną z sankcji wadliwości czynności prawnej, która musi być wyraźnie wskazana przepisami prawa, a w tym wypadku nie ma to miejsca. W związku z tym naszym zdaniem w takim wypadku należy odrzucić pogląd o nieistnieniu takich czynności prawnych.

3. Skutki naruszenia zasady reprezentacji łącznej

Generalnie w doktrynie dominuje pogląd, że skutki naruszenia reprezentacji łącznej reguluje art. 39 k.c.¹⁵¹ Stosowanie tego artykułu powoduje bezwzględną nieważność czynności prawnej. Zwolennicy tego poglądu argumentują swoje stanowisko przede wszystkim wykładnią systemową tego przepisu. Ich zdaniem art. 39 k.c. został uregulowany w sposób wystarczający i wyklucza to stosowanie w drodze analogii art. 103 k.c.¹⁵² Art. 39 k.c. nie przewiduje żadnej możliwości potwierdzenia czynności prawnej, a taka podstawa prawna musi istnieć by można było stosować sankcję bezskuteczności zawieszoną. Zasadność tego poglądu i odrzucenie możliwości stosowania sankcji bezskuteczności zawieszonej w drodze analogii ma także wynikać z samej istoty teorii organów. „Zgodnie z istotą wyżej opisanej teorii warunkiem przypisania czynności prawnej osobie prawnej jest działanie przez organ i to w granicach kompetencji”¹⁵³. Zdaniem T. Szczurkowskiego wynika z tego, że nie jest możliwe późniejsze potwierdzenie tej czynności ponieważ takie działanie w ogóle nie było działaniem osoby prawnej¹⁵⁴. Ponadto warto zwrócić uwagę na orzeczenia Sądu Najwyższego w tym zakresie¹⁵⁵, który m.in. w wyroku z 12 grudnia 1996 r. opowiedział się za bezwzględnym stosowaniem art. 39 k.c.¹⁵⁶ Aczkolwiek orzecznictwo zarówno Sądu Najwyższego, jak i Sądów Powszechnych jak to wskazaliśmy wyżej nie jest jednolite w tej materii.

Jednakże głosy przeciwnie również są bardzo znaczące, a rozbieżności pomiędzy oboma stanowiskami doktryny ogromne. Ogromny wpływ łagodzący na stanowisko doktryny prezentujące pogląd, że należy stosować sankcję nieważności czynności prawnej miała uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 14 września 2007 r.¹⁵⁷ Sąd Najwyższy w tej uchwale stwierdził, „że do umowy zawartej bez wymaganej do jej ważności uchwały walnego zgromadzenia lub rady nadzorczej spółdzielni ma zastosowanie w drodze analogii art. 103 § 1 i 2 k.c.”¹⁵⁸. Sąd Najwyższy odrzucił stanowisko, że „art. 58 § 1 k.c. dotyczy każdego przypadku naruszenia reprezentacji łącznej przy dokonywaniu czynności prawnej”¹⁵⁹, wskazując, że przepis ten „dotyczy tylko zgodności z ustawą treści i celu czynności prawnej”¹⁶⁰. Stanowisko to wprawdzie nie daje podstaw do twierdzenia, że należy stosować art. 103 k.c. we wszystkich przypadkach naruszeń reprezentacji łącznej, ale stanowi ważny argument w tej dyskusji. Sąd Najwyższy nakazuje bowiem stosowanie tego przepisu wprost tylko w jednej sytuacji - podjęcia czynności przez zarząd bez wymaganej zgody rady nadzorczej lub walnego zgromadzenia.

Argumentem podnoszonym za możliwością zastosowania w drodze analogii art. 103 k.c. jest przede wszystkim pewność obrotu gospodarczego i funkcja jaką reprezentacja mieszana spełnia w polskim porządku prawnym. Skoro bowiem druga strona czynności prawnej chce zawrzeć daną

¹⁵¹ Sołtyński S., Moskwa P. w: System Prawa Prywatnego, Tom 17b, Prawo Spółek Kapitałowych pod red. S. Sołtyńskiego, Warszawa 2016, s. 564

¹⁵² Szczurkowski T., Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego, Warszawa 2012, s. 132

¹⁵³ Ibidem

¹⁵⁴ Ibidem

¹⁵⁵ Rachwał A. w: System Prawa Handlowego, Tom 2, Prawo Spółek Handlowych pod red. S. Włodyka, Warszawa 2012, s. 800

¹⁵⁶ Wyrok SN z 12.12.1996 r. I CKN 22/96, patrz również Wyrok SN z 26.06.1997 r. I CKN 130/97

¹⁵⁷ Sołtyński S., Moskwa P. w: System Prawa Prywatnego, Tom 17b, Prawo Spółek Kapitałowych pod red. S. Sołtyńskiego, Warszawa 2016, s. 564

¹⁵⁸ Uchwała SN z 14.9.2007 r. (III CZP 31/07, Legalis)

¹⁵⁹ Ibidem

¹⁶⁰ Ibidem

umowę ze spółką to właśnie jej zależy na późniejszym potwierdzeniu czynności prawnej przez umocowane do tego osoby. Sankcja bezwzględnej nieważności jest najsurowszą z możliwych sankcji w kodeksie cywilnym i powinna być stosowana jako ostateczność. Przepisy o reprezentacji łącznej wprowadzają tzw. zasadę czterech oczu tak, aby jeden reprezentant spółki nie podejmował niekorzystnych dla niej czynności prawnych. W żaden sposób nie sprzeciwia się tej zasadzie ani interesowi spółki późniejsza możliwość potwierdzenia wadliwie dokonanej czynności prawnej przez osoby umocowane. Skoro umowa (czynność prawna jednostronna jest i tak bezwzględnie nieważna na podstawie art. 104 k.c.) jest korzystna dla spółki, to osoby umocowane ją potwierdzają, a jak nie jest korzystna, to osoby umocowane odmówią jej potwierdzenia i spółka nie będzie w żaden sposób zobowiązana. Konsekwencje w przypadku braku potwierdzenia są identyczne z tymi wynikającymi z pierwszego stanowiska doktryny. Czynność prawna jest bezwzględnie nieważna, a rzekomy pełnomocnik/organ jest zobowiązany do zwrotu wszystkiego czego otrzymał, a także naprawienia szkody. Zastosowanie art. 103 k.c. w drodze analogii jest w tym wypadku „ostatnią szansą ratowania” wadliwej czynności prawnej. „Rozwiązanie to chroni spółkę również przed postępowaniem strony przeciwnej, która ma świadomość, że zawiera umowę z organem, który narusza przepisy prawa, a następnie z powodu zmiany okoliczności próbuje doprowadzić do nieważności tej umowy wskazując na naruszenie bezwzględnie obowiązujących przepisów ustawy”¹⁶¹. Natomiast podkreśla się również, że mimo istnienia bezsprzecznej różnicy między teorią organów, a przedstawicielstwa to ze względu na występowanie w obu przypadkach praktycznie tego samego problemu „różnice te nie stoją (...) na przeszkodzie posilkowemu stosowaniu przepisów o pełnomocnictwie do działań organu”¹⁶².

4. Organy kadłubowe

Kolejnym problemem związanym z problematyką zasady reprezentacji spółek są tzw. organy kadłubowe. Przez to określenie „należy rozumieć sytuacje, w których skład osobowy danego organu jest mniejszy od minimalnego jego składu określonego w ustawie bądź umowie spółki”¹⁶³. Czy w takiej sytuacji czynność prawna podjęta przez taki organ jest ważna, czy bezskutecznie zawieszona na podstawie analogii z art. 103. k.c. W doktrynie raczej przeważa pogląd, że jeśli nie są naruszone zasady reprezentacji spółki, czyli w przypadku reprezentacji łącznej czynność prawnej dokonuje dwóch członków zarządu (natomiast w przypadku uchwalenia statutu uchylającego konieczność reprezentacji łącznej i stanowiącego np. że prezes zarządu jest uprawniony do jednoosobowej reprezentacji spółki czynność prawną dokonuje ww. prezes) to czynność prawna spółki jest ważna pomimo występowania w tych spółkach kadłubowego zarządu, o ile dotyczy czynności nieprzekraczających zwykłego zarządu ponieważ na podstawie art. 208 par. 3 k.s.h. każdy członek zarządu może podejmować takie czynności bez uprzedniej zgody zarządu, a członkowie zarządu nie tracą swojego statusu bycia członkiem zarządu¹⁶⁴. Oczywiście istnieją głosy przeciwne, np. że mamy tu do czynienia z pozorem prawnym, bo członkowie zarządu tracą prawo do reprezentowania spółki z powodu braku organu - zarządu¹⁶⁵.

W sytuacji, gdy członkowie zarządu dokonują czynności przekraczających zwykły zarząd bez naruszenia reprezentacji łącznej, oraz w sytuacji gdy członkowie kadłubowego zarządu dokonują czynności prawnych z naruszeniem zasad reprezentacji powstaje problem czy możemy w drodze analogii stosować art. 103 k.c. Naszym zdaniem, jak to już wskazaliśmy poprzednio, nie powinniśmy stosować do jednych sytuacji sankcji bezskuteczności zawieszanej na podstawie art. 103 k.c. w drodze analogii, a do innych sankcji bezwzględnej nieważności na podstawie art. 39 k.c.

¹⁶¹ Berak Ł., Możliwość konwalidacji umowy z członkiem zarządu zawartej z naruszeniem przepisów o reprezentacji spółki, *ius.focus*, 02/2016, *Legalis*

¹⁶² Opalski A. [w:] Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392, pod red. A. Opalskiego, Warszawa 2016, *Legalis*

¹⁶³ Weiss I., Szumański A. w: Pyziół W., Szumański A., Weiss I., *Prawo spółek*, Warszawa 2014, s. 456

¹⁶⁴ *Ibidem*

¹⁶⁵ Szczurowski T., *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Warszawa 2012, s. 146

czy art 58 k.c. Byłoby to niefunkcjonalne i miałyby to negatywny wpływ na obrót gospodarczy. Przeciężni członkowie zarządów spółek kapitałowych nie wiedzieliby kiedy występuje jaka sankcja. Stąd naszym zdaniem powinniśmy stosować taką samą sankcję bezskuteczności zawieszanej zarówno w dwóch podanych wyżej przykładach działania członków kadłubowego zarządu, jak i naruszenia reprezentacji łącznej w przypadku właściwie umocowanego zarządu. Również warto zauważyć, że ustawa w żaden sposób nie odróżnia tych przypadków (*lege non distinguente*).

S. Sołtysiński stoi na stanowisku dopuszczalności zastosowania analogii z art. 103 k.c. do działań organu kadłubowego podnosząc liczne argumenty za tym rozwiązaniem¹⁶⁶. Autor ten stwierdza wysokie podobieństwo między działaniami „fałszywego” piastuna i pełnomocnika, stwierdzając występowanie luki aksjologicznej w tym zakresie. Autor podaje również, że takie rozwiązanie bardziej sprzyja pewności obrotu gospodarczego ponieważ występują „liczne przykłady skutecznego powoływania się na bezwzględną nieważność czynności prawnej stronie, której jest to na rękę w konkretnej sytuacji”¹⁶⁷. Również A. Opalski podnosi, że właściwym rozwiązaniem jest zastosowanie art. 103 k.c. w drodze analogii do wszystkich przypadków naruszenia zasady reprezentacji łącznej¹⁶⁸.

5. Podsumowanie

Problem sankcji odnoszących się do czynności prawnych dokonywanych przez zarząd spółki kapitałowej z naruszeniem zasady reprezentacji łącznej jest bardzo złożony. Jak już wskazaliśmy istnieją dwa różne poglądy w tej kwestii. Część doktryny opowiada się za bezwzględną nieważnością takich czynności prawnych na podstawie albo przepisów art. 39 k.c. w zw. z art 38 k.c. albo art. 58 k.c., natomiast druga część doktryny dopuszcza stosowanie przepisów o rzekomym pełnomocniku w drodze analogii - art. 103 k.c. Przez długi czas stanowiskiem dominującym zarówno w doktrynie jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego było zastosowanie sankcji nieważności w przypadku naruszenia reprezentacji łącznej zarządu spółek kapitałowych. Natomiast sytuacja zmieniła się 14 września 2007 r. kiedy to Sąd Najwyższy podjął uchwałę w składzie siedmiu sędziów¹⁶⁹, która dopuszcza stosowanie analogii z art 103 k.c. do sytuacji w której zarząd dokonał czynności prawnej bez wymaganej zgody walnego zgromadzenia akcjonariuszy (zgromadzenia wspólników), bądź rady nadzorczej. Powyższa uchwała wzmocniła stanowisko części doktryny opowiadającej się za stosowaniem sankcji bezskuteczności zawieszanej do wadliwej reprezentacji spółek kapitałowych. Stąd kwestia ta pozostaje dalej nierozstrzygnięta.

Naszym zdaniem po pierwsze, jak już wspomnieliśmy, należy do wszystkich sytuacji stosować taką samą sankcję i nie rozróżniać przypadków zwykłego naruszenia reprezentacji, naruszenia reprezentacji w przypadku kadłubowego zarządu czy tzw. „nie członków” zarządu. Takie rozróżnienia mają naszym zdaniem negatywny wpływ na pewność obrotu gospodarczego ponieważ przeciężni uczestnicy tego obrotu nie będą wiedzieli z którą sytuacją mamy do czynienia. Po drugie, *de lege lata*, należy opowiedzieć się za możliwością stosowania w drodze analogii sankcji bezskuteczności zawieszanej. Naszym zdaniem argumenty funkcjonalne oraz właśnie cel zasady reprezentacji łącznej jakim jest ochrona spółki przed dokonywaniem niewłaściwych czynności prawnych przeważają nad argumentami opowiadającymi się za czysto literalną interpretacją przepisów. Ponadto z żadnego przepisu kodeksu cywilnego ani kodeksu spółek handlowych nie wynika bezpośrednio bezwzględna nieważność takich czynności prawnych, a sankcję nieważności należy przyjmować za rozwiązanie ostateczne. Mimo wszystko, wciąż jednak w obecnym stanie prawnym występują duże rozbieżności interpretacyjne, które widać nawet w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Istnieją orzeczenia zarówno za jednym, jak i za drugim

¹⁶⁶ S. Sołtysiński, Skutki działań piastunów wadliwego składu zarządu lub rady nadzorczej w spółkach kapitałowych oraz spółdzielniach w: *Rozprawy prawnicze Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, pod red. L. Ogięty, W. Popiołka, M. Szpunara, Kraków 2005 s. 1382

¹⁶⁷ *Ibidem*

¹⁶⁸ Opalski A. [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392*, pod red. A. Opalskiego, Warszawa 2016, Legalis

¹⁶⁹ Uchwała SN z 14.9.2007 r. (III CZP 31/07, Legalis)

poglądem. Toteż naszym postulatem de lege ferenda jest wprowadzenie do polskiego porządku prawnego wyraźnego przepisu, który nakazywałby stosowanie w takich wypadkach art. 103 k.c. i który w konsekwencji wyeliminowałby wszystkie wątpliwości w tej kwestii.

Bibliografia

1. Berak Ł., Możliwość konwalidacji umowy z członkiem zarządu zawartej z naruszeniem przepisów o reprezentacji spółki, *ius.focus*, 02/2016, Legalis
2. Borkowski M., Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2009
3. Kidyba A., Prawo handlowe, Warszawa 2010
4. Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392, pod red. A. Opalskiego, Warszawa 2016, Legalis
5. Pazdan M., Niektóre konsekwencje teorii organów osoby prawnej, *Prace Nauk. UŚł., Pr. Praw.* - T. 1, Katowice 1969
6. Pyziół W., Szumański A., Weiss I., Prawo spółek, Warszawa 2014
7. S. Sołtysiński, Skutki działań piastunów wadliwego składu zarządu lub rady nadzorczej w spółkach kapitałowych oraz spółdzielniach w: *Rozprawy prawnicze Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*, pod red. L. Ogięły, W. Popiołka, M. Szpunara, Kraków 2005
8. System Prawa Handlowego, Tom 2, Prawo Spółek Handlowych pod red. S. Włodyka, Warszawa 2012
9. System Prawa Prywatnego, Tom 17b, Prawo Spółek Kapitałowych pod red. S. Sołtysińskiego, Warszawa 2016
10. Szczurowski T., Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego, Warszawa 2012
11. Uchwała SN z 6.03.1991 r. (III CZP 8/91, Legalis)
12. Uchwała SN z 14.9.2007 r. (III CZP 31/07, Legalis)
13. Wyrok SN z 12.12.1996 r. (I CKN 22/96, Legalis)
14. Wyrok SN z 26.06.1997 r. (I CKN 130/97, Legalis)
15. Wyrok SN z 29.11.2006 r. (II CSK 233/06, Legalis)
16. Wyrok SN z 26.08.2009 r. (I CSK 32/09, Legalis)

Wykaz skrótów

1. k.c. – Kodeks cywilny z 1964 r.
2. k.s.h. - Kodeks spółek handlowych z 2000 r.
3. SN – Sąd Najwyższy

O autorze

Paweł Karkowski, Weronika Stefaniuk - Autorzy są studentami prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest opisanie problematyki skutków prawnych wadliwej reprezentacji łącznej spółek kapitałowych. W polskim porządku prawnym występuje dyspozytywna zasada wymogu reprezentacji łącznej do składania skutecznych oświadczeń woli w imieniu spółki. Jeżeli statut lub umowa spółki nie stanowi inaczej to w tym zakresie wymagane jest działanie dwóch członków zarządu, bądź członka zarządu wraz z prokurentem. W doktrynie i orzecznictwie występuje zasadnicza rozbieżność poglądów co do skutków naruszenia ww. zasady reprezentacji łącznej. Część doktryny wskazuje, że taka czynność prawna jest nieważna bądź to na podstawie art. 39 k.c. w związku z art. 38 k.c., bądź art. 58 k.c. Natomiast inni autorzy wskazują na możliwość zastosowania w drodze analogii art. 103 k.c. Rozbieżność jest zasadnicza, ponieważ w pierwszym przypadku czynność prawna jest nieważna, a w drugim bezskutecznie zawieszona i osoby umocowane do reprezentacji spółki mogą ją następnie potwierdzić. Orzecznictwo Sądu Najwyższego nie jest jednolite w tej kwestii. Można stwierdzić, że początkowo raczej stało ono na stanowisku, iż czynności prawne dokonane z naruszeniem ww. zasady reprezentacji łącznej są nieważne, jednakże uchwała z 14 września 2007 r. dopuściła w pewnych sytuacjach stosowanie analogii z art. 103 k.c. Autorzy w artykule opiszą czym jest reprezentacja spółek kapitałowych, w jaki sposób można ją naruszyć, jakie są sankcje takiego naruszenia oraz problematykę czynności prawnych dokonanych przez tzw. organy kadłubowe. Przedstawiają oni argumenty zarówno za jednym, jak i za drugim poglądem prezentowanym w doktrynie i orzecznictwie co do skutków naruszenia zasad reprezentacji spółek kapitałowych. Na koniec wskazują, który ich zdaniem jest bardziej przekonujący oraz dlaczego.

Summary

The purpose of this article is to describe the legal consequences of faulty joint representation. There is a principle of joint representation to submit effective declarations of will on behalf of the company in the Polish legal system. Two members of a board of directors, or one member together with a proxy must cooperate unless the statute or company agreement stipulates otherwise. In doctrine and case-law, there is a fundamental difference in views on the effects of the breached aforementioned actions. Some authors indicates that such a legal act is invalid under article 39 of the polish civil code in conjunction with article 38 of the polish civil code or under article 58 of the polish civil code. Other authors state that there is a possibility of applying per analogiam article 103 of the polish civil code. Divergence is essential because in the first case the legal action is invalid and in the second the person authorized to represent the company can confirm it. The case law of the Supreme Court is not uniform in this matter. It can be stated that for a long time Supreme Court has held that such legal acts are invalid, however the resolution of 14 September 2007 allowed the application per analogiam article 103 of the polish civil code in some situations. The authors describe what is a representation of a capital company, how it can be violated, what are the sanctions of such an infringement, and the legal actions of the so-called not fully occupied bodies. The both views of the legal consequences of faulty joint representation are presented and the authors point which view is more persuasive for them and why.

Słowa kluczowe

reprezentacja łączna, spółki kapitałowe, wadliwość czynności prawnej, nieważność, bezskuteczność zawieszona

Key words

joint representation, capital companies, defect of legal action, invalidity, suspended ineffectiveness